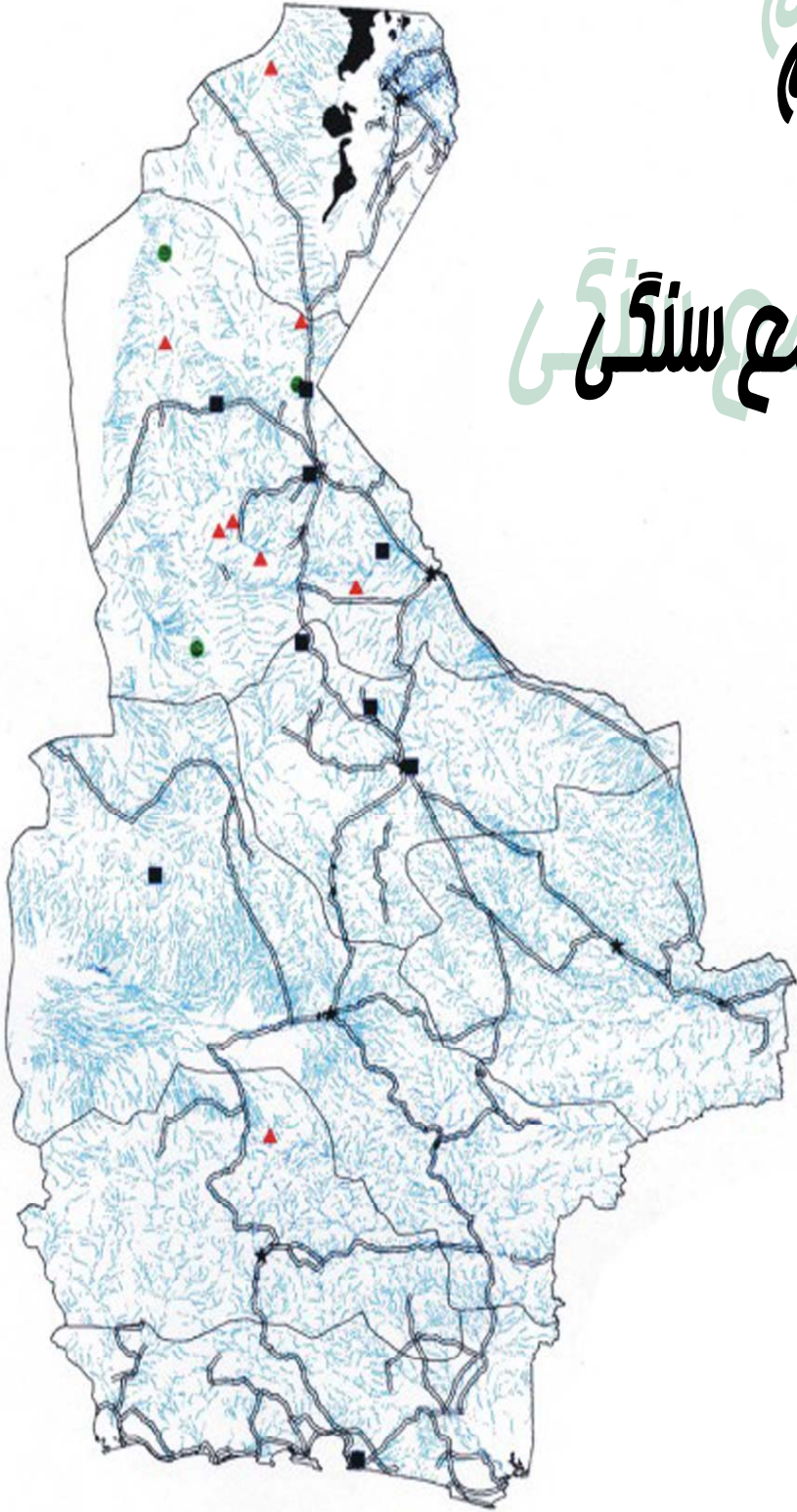

فصل سوم فصل سوم

جدایش جوامع سنگی

مقدمه:

یکی از اساسی‌ترین فرض‌های لازم برای تحلیل صحیح مقدار متغیرها در جوامع ژئوشیمیایی همگن بودن آنهاست (یک جامعه بودن) و هرگونه انحراف در صحت چنین فرضی می‌تواند کم و بیش موجب انحرافات در تحلیل داده‌ها گردد و نهایتاً به نتایج نادرستی منجر شود. یکی از متغیرهای محیط‌های سطحی که می‌تواند موجب ناهمگنی در جوامع ژئوشیمیایی گردد نوع سنگ بستر رخنمون‌دار است که نقش منشاء را برای رسوبات حاصل از فرسایش آنها ایفا می‌کند. از آنجا که تغییرات لیتولوژی در ناحیه منشاء رسوبات آبراه‌ای می‌تواند زیاد باشد و از طرفی مقادیر زمینه عناصر مورد بررسی در این سنگها تا چندین برابر ممکن است تغییر کند، بنابراین فاکتور تغییرات لیتولوژی در ناحیه منشاء رسوبات به نظر می‌رسد که یکی از مهمترین عوامل ایجاد ناهمگنی در جامعه نمونه‌های ژئوشیمیایی باشد. بدین لحاظ در این گزارش سعی شده تا پردازش داده‌ها برای جوامع مختلف نمونه‌های ژئوشیمیایی صورت پذیرد.

جدایش جوامع سنگی:

از آنجا که هر رسوب آبراه‌ای فقط از سنگهای بالادست خود مشتق می‌شود بدون نرمال نمودن مقدار عنصر نسبت به جنس لیتولوژی بالادست در حوضه آبریز امکان دستیابی به جامعه همگن که بتوان بر اساس آن مقادیر زمینه، آستانه و آنومالی‌ها را مشخص کرد، غیرممکن می‌باشد. تقسیم‌بندی این جوامع بر اساس نوع یا انواع سنگ بسترهای رخنمون‌دار موجود در بخش بالادست محل هر نمونه صورت پذیرفته است.

جدول (۱-۳) تنوع لیتولوژیکی منطقه را با توجه به علائم اختصاری به کار رفته نشان می‌دهد. با توجه به نقشه ۱:۱۰۰۰۰۰ زمین‌شناسی و موقعیت هر نمونه، کل جوامع نمونه‌های مورد بحث در این برگه به زیر جوامع ذیل تقسیم یافته است.

در زیر، رده‌بندی نمونه‌های ژئوشیمیایی برحسب تعداد سنگ بالادست آورده شده است:

الف) زیر جامعه تک‌سنگی : ۳۸۰ نمونه (در ۵ گونه سنگ مختلف)

ب) زیر جامعه دوسنگی : ۱۷۴ نمونه (در ۹ گونه سنگ مختلف)

ج) زیر جامعه سه‌سنگی : ۶۰ نمونه (در ۶ گونه سنگ مختلف)

د) زیر جامعه چهارسنگی : ۲۵ نمونه (در ۲ گونه سنگ مختلف)

ه) زیر جامعه بیش از چهارسنگی : ۱ نمونه (در ۱ گونه سنگ مختلف)

زیر جامعه تک‌سنگی شامل آن دسته از نمونه‌های ژئوشیمیایی است که یا در بالادست محل برداشت نمونه در حوضه آبریز مربوطه فقط یک نوع سنگ بستر رخنمون داشته (قبل از ترکیب واحدهای سنگی مشابه) و یا پس از ترکیب جزو گروه تک‌سنگی قرار گرفته‌اند. (همچنین برای جوامع دوسنگی، سه‌سنگی و چهارسنگی)

بدیهی است هرچه به تعداد زیر جامعه تک‌سنگی افزوده و از تنوع گونه‌های سنگ بالادست کاسته گردد محیط همگن‌تری از سنگ منشاء رسوبات آبراهه‌ای در اختیار داشته و شدت تاثیر این عامل کاهش می‌یابد. این تقسیم‌بندی در پردازش داده‌ها از آن جهت اهمیت دارد که اجازه می‌دهد تا در هنگام محاسبه مقدار زمینه و حد آستانه، برای

Table (3-1) : Lithology Of Maksan 1:100000 Sheet

OL	gb	گابروها
	gd	کوارتز دیوریت های هورنبلنددار تا گرانودیوریت های
	d,a	داسیت، آندزیت داسیتی، توف شیشه ای متبلور، بندرت ریولیت
	NQbzv1	اگلومرا، روانه های گدازه ای، توف برشی، لاپیلی توفی
	Qbzv2	اندزیت، بازالت های اندزیتی والیوین بازالت
Gr	hg	گرانیت های هورنبلنددار
	gr	گرانیت آلکالن پرفیری
SACO	osh	سیلتستون، شیل سیلتی، ماسه سنگ، سنگ آهک سازند شیر گشت
	dp	ماسه سنگ های قرمز و دولومیت های قهوه ای
	kcl1	کنگلو مرا، ماسه سنگ و سنگ آهک های ماسه ای
	kpc2	کنگلو مرا
	Ec,s	کنگلو مرا، ماسه سنگ، توف، مارن ماسه ای
	Et,v	داسیت، توف های جوش خورده داسیتی، ماسه سنگ های توفی، ایگنمبریت، داسیت های صورتی تا قرمز
	Pc,tg	کنگلو مرا، مارن، توف داسیتی، ماسه سنگ، توف سنگی متبلور
	n2c,s	کنگلو مرا، ماسه سنگ و سیلتستون
	n2qc	کنگلو مرا
	nm	مارن، ماسه سنگ و کنگلو مرا
SH	cs	شیل، ماسه سنگ و آهک های نازک لایه سازند سردر
	js	رسوبات شیلی با درون لایه های ماسه سنگی سازند شمشک
	ds1	شیل های آهکی میکادار و ماسه سنگ
LI	dcs2	سنگ آهک نازک تا متوسط لایه سازند شیشو
	pj	آهک های متوسط تا ضخیم لایه و دولومیت های سازند جمال
	trsh	دولومیت های متوسط تا ضخیم لایه شتری
	trs	شیل های آهکی و سنگ آهک های رسی نازک لایه
	j1	سنگ آهک های نازک تا متوسط لایه
	km1	مارن و سنگ آهک های شیلی نازک
	kl1	سنگ آهک های ضخیم لایه تا توده ای
	elu	سنگ آهک تخریبی نومولیت دار، مارن، کنگلو مرا
	pnm,s	مارن، ماسه سنگ، گچ

هر محیط مشابه به طور جداگانه عمل کرده و باعث افزایش درجه همگنی جامعه مورد بررسی می‌شود.

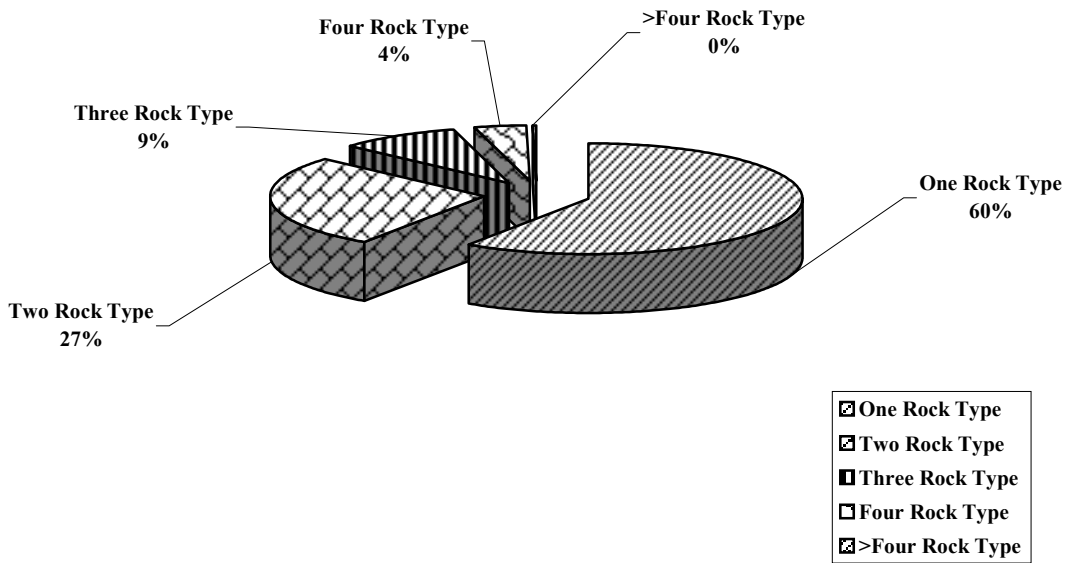
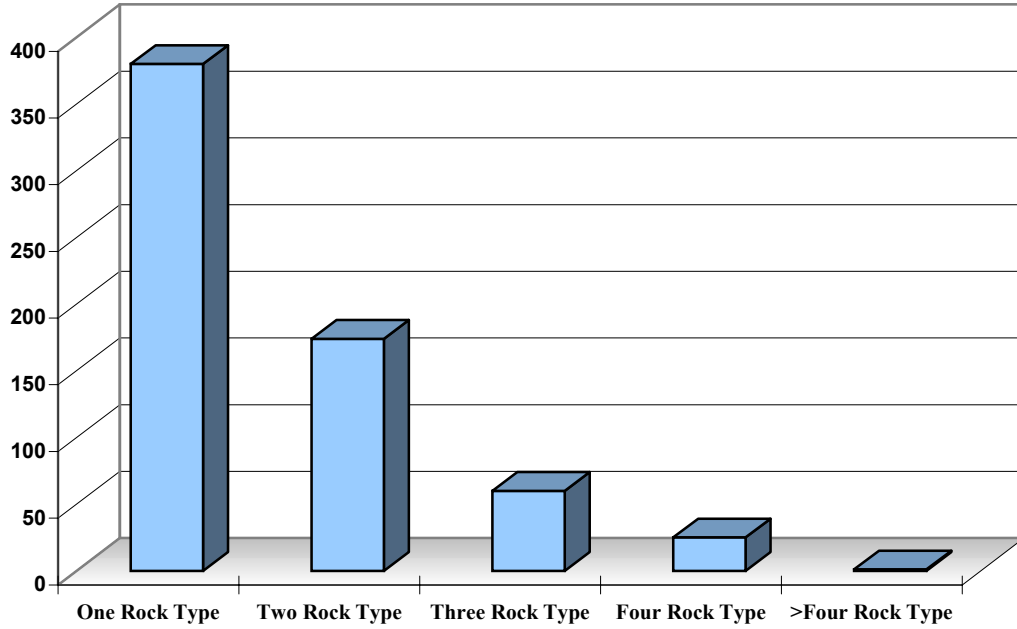
در پایان رده‌بندی جوامع سنگی گونه‌هایی که کمتر از ۵ نمونه را در خود جای داده بودند (مجموعاً ۷ گونه با ۱۳ نمونه) و همچنین تعداد ۲۶ نمونه که دارای بیش از سه گروه سنگ بالادست می‌باشند تفکیک و مورد آنالیز خوشه‌ای قرار گرفتند. در نتیجه در یک گروه جای گرفته و جهت پردازش‌های بعدی همانند سایر جوامع سنگی به کار گرفته شدند. دلیل این کار کاهش تأثیر سنگ بالا دست در این نمونه‌ها (به علت بالا بودن تعداد سنگ بالادست) است.

در پایان ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که در جدایش جوامع سنگی در منطقه تحت پوشش، عامل زمانی در نظر گرفته نشده است بدین معنی که اگر سنگ بالادست رخنمون‌دار در آبراهه‌ای از جنس آهک (چه آهک متعلق به پرکامبرین یا کرتاسه) باشد، تأثیری در طبقه‌بندی نداشته و هر دو به عنوان یک جامعه سنگ بالادست مورد بررسی قرار گرفتند زیرا در غیر این صورت تعداد جوامع سنگی بالادست آنقدر افزایش خواهد یافت که ممکن است در هر جامعه فقط چند نمونه قرار گیرد. در نتیجه تحلیل آماری روی آنها خطای بیشتری را بوجود خواهد آورد و این امر موجب کاهش شدید دقت تخمین‌های بعدی خواهد شد.

شکل (۳-۱) تعداد نمونه‌های هر زیر جامعه و سهم هر یک در جامعه کلی را نشان

می‌دهند.

Fig(3-1) : Histogram and Percent of Social Rock Unit

بررسی مقادیر کلارک در سنگهای رخنمون دار منطقه:

از آنجا که مقدار غلظت اندازه‌گیری شده هر عنصر در سنگ و یا رسوب آبراهه‌ای را می‌توان به دو مولفه اپی‌ژنتیک (وابسته به کانی‌سازی احتمالی) و سن‌ژنتیک (وابسته به زایش سنگ) تقسیم کرد. بنابراین برخی از آنومالی‌های ژئوشیمیایی در ارتباط با کانی‌سازی نبوده بلکه تغییرات لیتولوژی آنها را ایجاد می‌کند. عناصری که در سنگهای مافیک دارای مولفه‌های سن‌ژنتیک قوی می‌باشند شامل عناصر (Cr, Mn, Co, Ni, V) بوده که معمولاً در کانه‌هایی با وزن مخصوص بالا ظاهر می‌شوند و بدین ترتیب ممکن است آنومالی‌های دروغین ایجاد نمایند. در مورد سنگهای رسوبی باید توجه داشت که در حوضه آبریز دو نوع سنگ رسوبی ایجاد مشکل می‌کنند. یکی سنگهای آهکی و دولومیتی که در آنها جزء کانی سنگین، ممکن است از باریت، سلسنتین، آپاتیت غنی باشد در حالی که سایر کانیهای سنگین آنقدر یافت می‌شوند که ممکن است مورد استفاده‌ای نداشته باشند دیگری شیلها بویژه شیلهای سیاه‌رنگ غنی از مواد آلی هستند که در آنها مقدار زمینه تعداد زیادی از عناصر کانساری، بالا است و در نتیجه پتانسیل زیادی برای ایجاد آنومالی‌های دروغین دارند که با توجه به نقشه زمین‌شناسی مناطق این عوامل باید در نظر گرفته شوند.

جدول (۲-۳) مقدار فراوانی ۲۰ عنصر را در تیپ‌های سنگی رسوبی و آذرین با گسترش نسبتاً زیاد به همراه نسبت حداکثر و حداقل مقادیر کلارک را نشان می‌دهد تغییر مقادیر کلارک عناصر در بین این سنگها بقدری شدید است که می‌تواند به طور بالقوه نمونه‌های ژئوشیمیایی را تحت تأثیر قرار دهد به این ترتیب اکثر عناصر نسبت به سنگ بستر رخنمون‌دار در حوضه آبریز

Table (3 -2) :Clark values and Max/Min ratio of the clark values For Different Elements

Variable	Sedimentary Rock			Igneous Rock			Max/Min
	<i>LM</i>	<i>SH</i>	<i>CS</i>	<i>Acidic</i>	<i>Intermediate</i>	<i>Basic</i>	
Ag	0.0n	0.07	0.0n	0.04	0.07	0.11	2.8
As	1	13	1	1.5	2	2	13
Au(ppm)	-	-	-	0.8	2.8	3.6	4.5
Ba	10	580	-	840	380	330	84
Bi	-	-	-	0.01	0.008	0.007	1.4
Co	0.1	19	0.3	1	9	48	480
Cr	11	90	35	10	55	170	17
Cu	4	45	1	10	40	87	87
Fe	8300	48000	28000	25000	55000	84000	10.1
Hg(ppm)	45	66	74	67	75	65	1.7
Mn	400	800	400	400	1200	1200	3
Mo	0.4	2.6	0.2	1.3	1.1	1.5	13
Ni	2	6.8	2	4.5	50	130	65
Pb	9	20	7	19	12	6	3.3
Sb	20	150	0.n	20	20	20	7.5
Sn	0.n	6	0.n	3	1.6	1.5	4
Sr	19	26	220	100	440	465	24.5
Ti	1200	3800	3000	2700	6000	8000	6.7
W	0.6	1.8	1.6	2.2	1.2	0.7	3.7
Zn	20	95	16	39	75	105	6.6

حساسیت نشان می‌دهند و بیشترین حساسیت را کبالت با ضریب ۴۸۰ (ماکزیمم مقدار آن در سنگهای بازیگ) و سپس مس ۸۷، باریم ۸۴، نیکل ۶۵ و... و کمترین مقدار تغییرپذیری را عنصر بیسموت با ضریب ۱/۴ نشان می‌دهد. این ارقام نشانگر تأثیر سنگ منشاء بر نمونه‌های ژئوشیمیایی است که موجب می‌گردد تا عناصر اندازه‌گیری شده، شدیداً از خود تغییرپذیری نشان داده و بدون نرمال کردن مقدار عناصر نسبت به جنس سنگهای بالادست در حوضه آبریز امکان دستیابی به یک جامعه همگن که بتوان بر اساس آن مقادیر زمینه حد آستانه‌ای و آنومالی‌ها را در آنها مشخص نمود، غیرممکن باشد.

بررسی زمینه محلی در هر یک از جوامع سنگی و مقایسه آنها با جامعه کلی:

معیاری که برای بررسی زمینه محلی عناصر ژئوشیمیایی در هر یک از جوامع سنگی انتخاب شد، بر اساس میانگین است. به این ترتیب ابتدا مقدار میانگین هر عنصر در بعضی از جوامع سنگی محاسبه گردیده و سپس در یک نمودار میله‌ای، مقادیر آنها در جوامع سنگی مختلف مقایسه گردیدند. اشکال (۲-۳) الی (۷-۳) مقادیر عناصر مختلف را در جوامع سنگی نشان می‌دهد. در کنار ستونهای مربوط به جوامع سنگی مختلف، میانگین جامعه کلی نیز جهت مقایسه میزان تأثیرپذیری آن از نوع سنگ بالادست آورده شده است.

میانگین عنصر طلا در تمام جوامع سنگی تقریباً یکسان می‌باشد و تنها در مورد جوامع سنگی LI, SACO, SH-LI, SACO-LI مقداری افزایش نشان می‌دهد.

میانگین عنصر تنگستن در تمام جوامع سنگ تقریباً یکسان می‌باشد و تنها در مورد جوامع سنگی GR, GR-LI, OL-GR, SH-LI افزایش نشان می‌دهد.

میانگین عنصر مولیبدن در جوامع سنگی GR, GR-LI, OL-GR, OL-LI مقداری افزایش را نشان می‌دهد.

میانگین عنصر کروم در جوامع سنگی GR, GR-LI, OL-GR, OL-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر کبالت در جوامع OL, OL-GR, OL-LI سنگی افزایش داشته است.

میانگین عنصر نیکل در جوامع سنگی OL, OL-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر مس در جوامع سنگی GR, OL-GR افزایش نسبی داشته است.

میانگین عنصر تیتانیوم در جوامع سنگی GR, OL, GR-LI, OL-GR, OL-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر منگنز در جوامع سنگی GR, GR-LI, OL-GR, OL-LI افزایش نسبی داشته است.

میانگین عنصر روی در جوامع سنگی GR, OL, GR-LI, OL-LI افزایش نسبی داشته است.

میانگین عنصر آرسنیک در جوامع سنگی LI, SACO, SH-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر استرانسیم در جوامع سنگی OL, GR-LI, OL-GR, SH-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر نقره در جوامع سنگی LI, SACO, OL-LI, SH-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر قلع در جوامع سنگی GR, GR-LI, OL-GR افزایش داشته است.

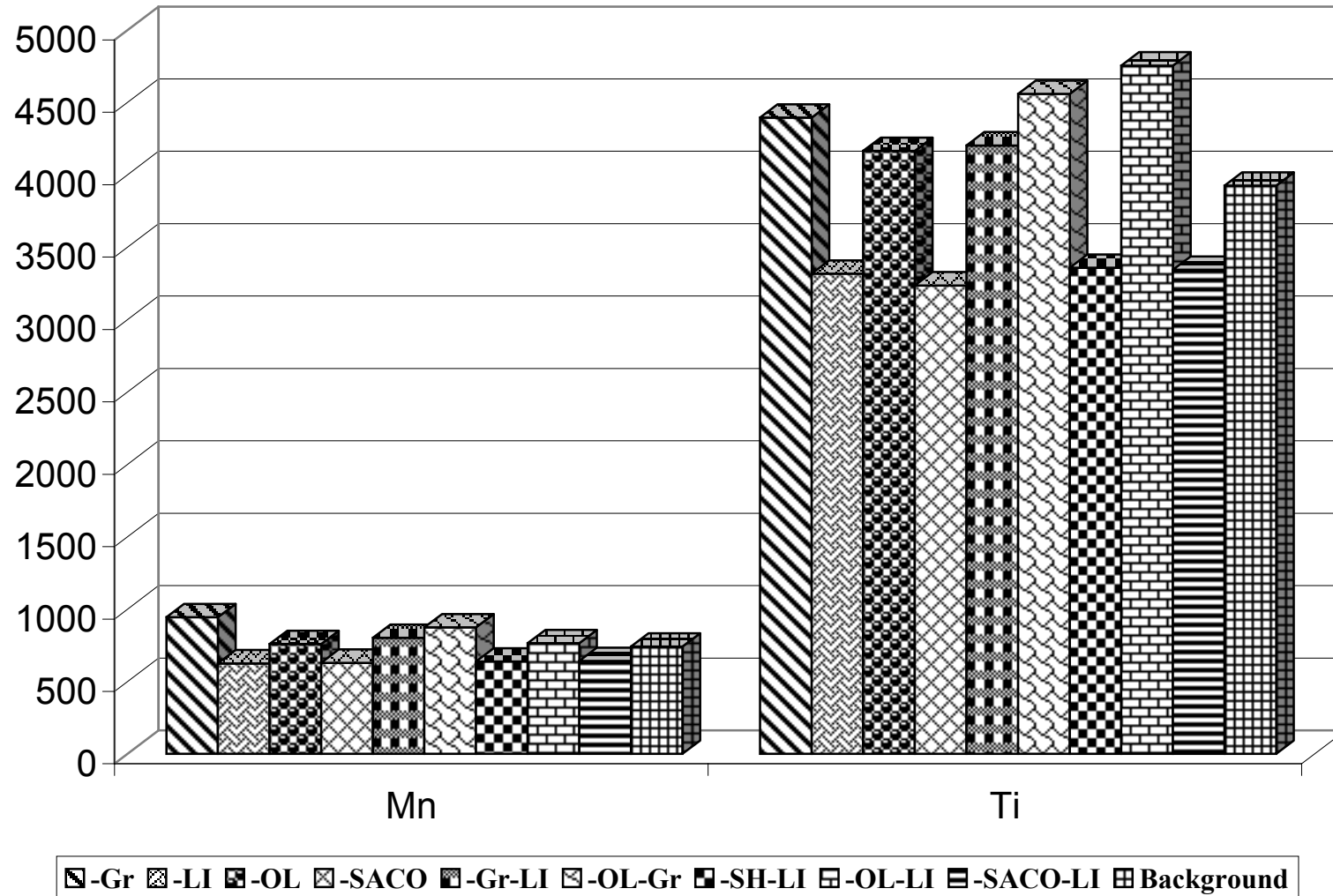
میانگین عنصر آنتیموان در جوامع سنگی LI, SACO, SH-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر باریم در جوامع سنگی SACO, SH-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

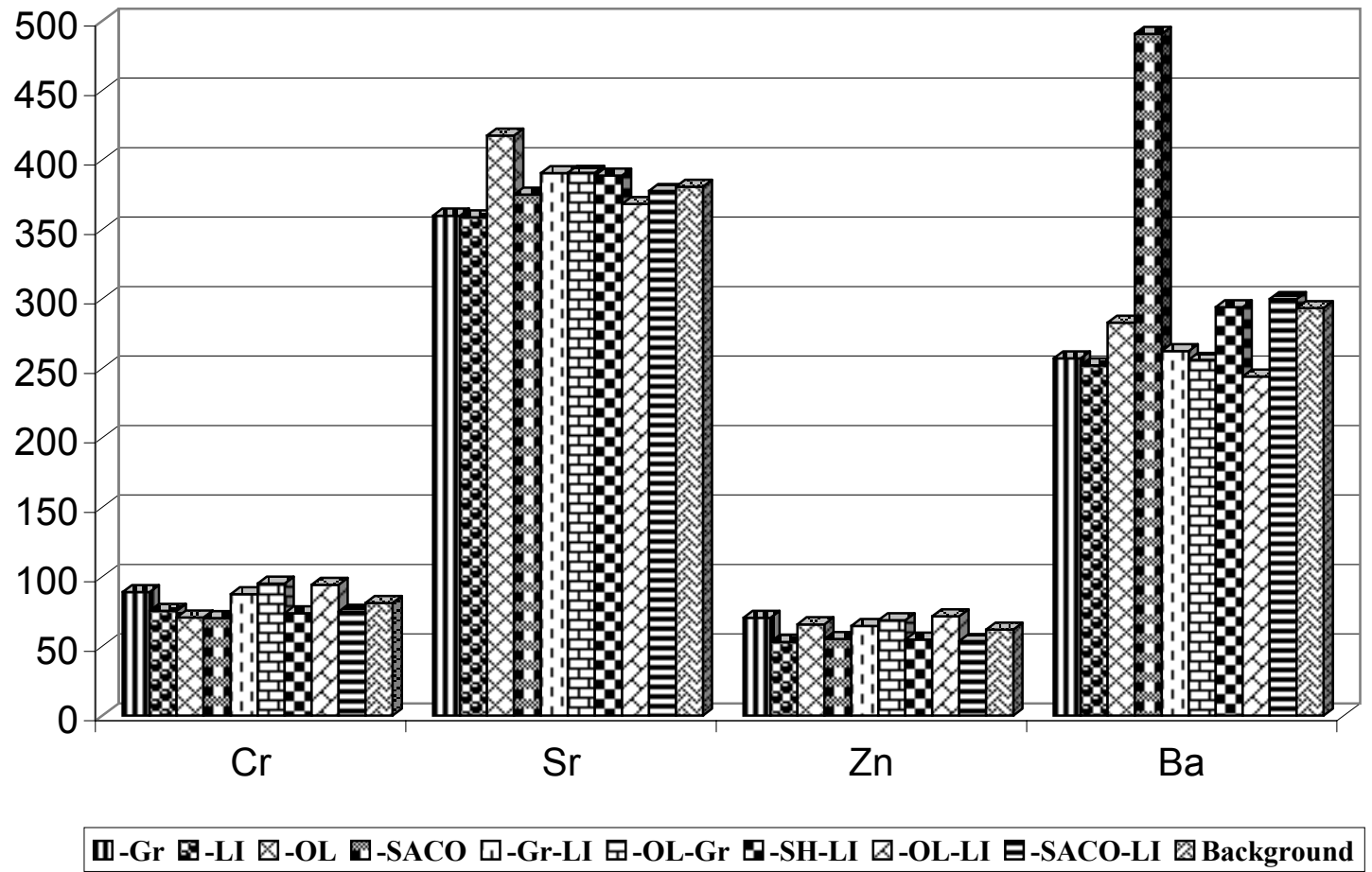
میانگین عنصر سرب در جوامع سنگی GR, SACO, SH-LI, SACO-LI افزایش داشته است.

میانگین عنصر بریلیم در جوامع سنگی SACO-LI, GR, SACO, SH-LI افزایش داشته است.

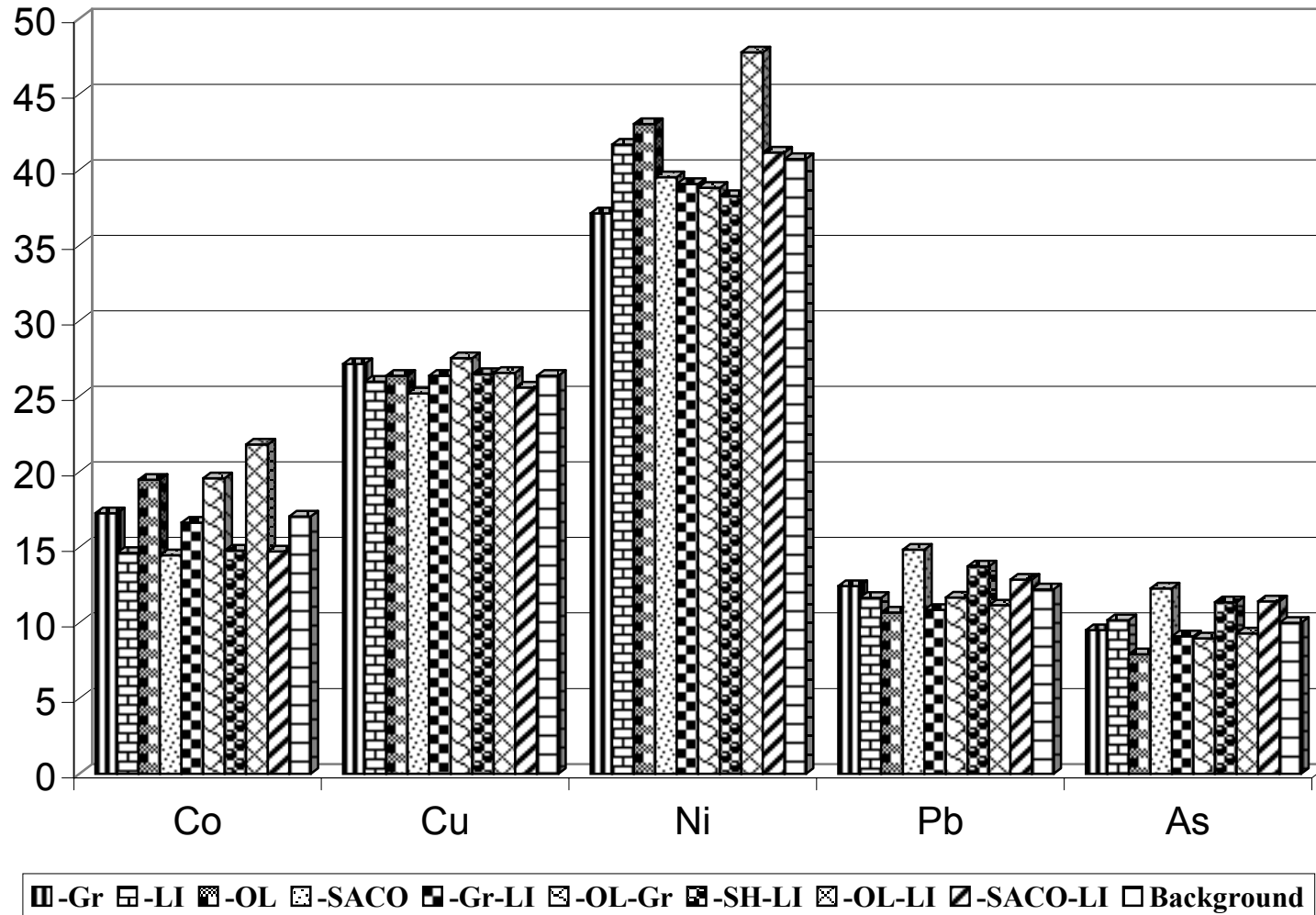
Fig(3-2):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Socities

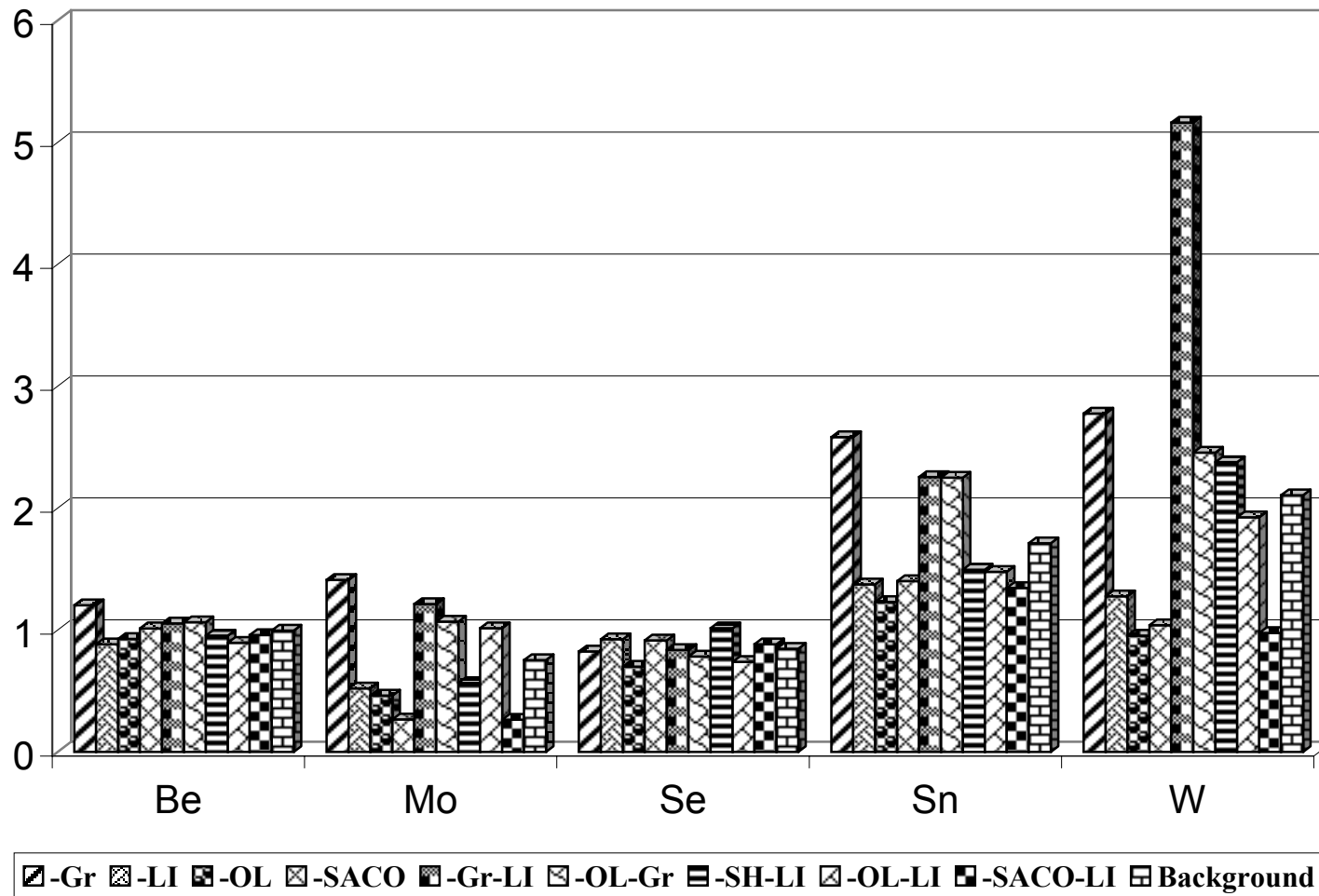
Fig(3-3):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Socities

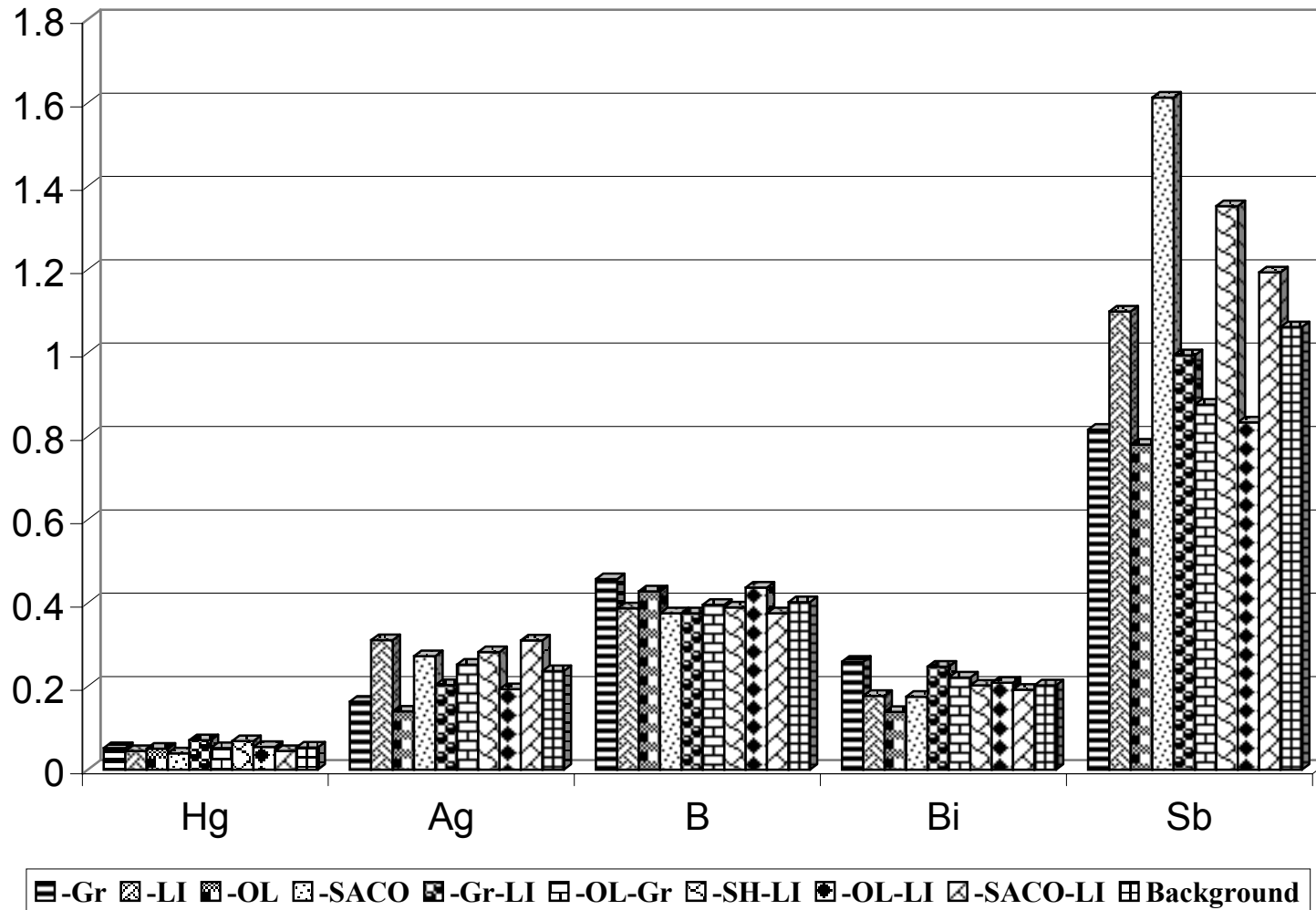
Fig(3-4):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Societies

Fig(3-5):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Socities

Fig(3-6):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Socities

Fig(3-7):Comparative Histogram of Local Background Element in the Rock Socities

